

تاریخ مدیریت کیفیت ایران (۱)

بخش اول - دوران باستان تا ابتدای دوران صفویه

بخش گمشده کتاب پروفیسور «جوزف جوران»

نویسندگان:

دکتر عباس سقایی

مهندس فهمیه خوش سلیقه بافتی

مهندس راهله ندافیون

سرشناسه: سقایی، عباس، ۱۳۵۱
 عنوان و نام پدیدآور: تاریخ مدیریت کیفیت ایران / نویسندگان: عباس سقایی، فهیمه خوش سلیقه بافتی، راهله ندافیون
 مشخصات نشر: تهران: عباس سقایی، ۱۳۸۹
 مشخصات ظاهری: ج. : مصور، نقشه
 شابک: 987-964-04-6900-2
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: نمایه
 مندرجات: ج. ۱. دوران باستان تا ابتدای صفویه
 موضوع: کنترل کیفی - ایران - مدیریت - تاریخ
 موضوع: کیفیت فراگیر - ایران - مدیریت - تاریخ
 شناسه افزوده: خوش سلیقه بافتی، فهیمه، ۱۳۵۷
 شناسه افزوده: ندافیون، راهله، ۱۳۶۰
 رده بندی کنگره: HD ۶۲/۱۵/س۷۵۲ ۱۳۸۹
 رده بندی دیویی: ۶۵۸/۵۶۲۰۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۶۸۰۷۰

تاریخ مدیریت کیفیت ایران	
نویسندگان:	دکتر عباس سقایی، مهندس فهیمه خوش سلیقه، مهندس راهله ندافیون
ناشر:	تهران - عباس سقایی
نوبت چاپ:	اول ۱۳۸۹
چاپ و صحافی:	چاپ خاتم
طرح جلد:	روزبه حسین آبادی
صفحه آرای:	علی کاظمی
تیراژ:	۱۰۰۰ جلد
قیمت:	۹۰۰۰۰ ریال
شابک:	987-964-04-6900-2

فصل اول

نگاهی بر تاریخ کیفیت در جهان

۱،۱ مقدمه

۲،۱ رقابت در کیفیت

۳،۱ کیفیت در اروپای غربی

۴،۱ کیفیت در ایالات متحده آمریکا

۵،۱ کیفیت در ژاپن

۶،۱ کیفیت در چین

منابع

فصل دوم

تاریخچه دستاوردهای صنعتی در ایران

۱،۲ مقدمه

۲،۲ جایگاه صنعت در دوره عیلامی ها

۳،۲ جایگاه صنعت در دوره آریان ها

۱،۳،۲ کیفیت در صنعت و تمدن دوره مادى

۲،۳،۲ کیفیت در صنعت و تمدن دوره اول پارسی

۱،۲،۳،۲ فرهنگ و صنعت دوره هخامنشیان

۲،۲،۳،۲ فرهنگ و صنعت دوره سلوکیان

۳،۳،۲ کیفیت در صنعت و تمدن دوره پارت

۱،۳،۳،۲ فرهنگ و صنعت دوره اشکانیان

۴،۳،۲ کیفیت در صنعت و تمدن دوره دوم پارسی

۱،۴،۳،۲ فرهنگ و صنعت دوره ساسانیان

۴،۲ جایگاه صنعت از ظهور اسلام تا ابتدای دوران صفویه

۱،۴،۲ فرهنگ و صنعت در دوره امویان

۲،۴،۲ فرهنگ و صنعت در دوره عباسیان

۳،۴،۲ فرهنگ و صنعت در دوره طاهریان

۴،۴،۲ فرهنگ و صنعت در دوره علویان طبرستان

۵،۴،۲ فرهنگ و صنعت در دوره آل زیار

۶،۴،۲ فرهنگ و صنعت در دوره آل بویه

۷،۴،۲ فرهنگ و صنعت در دوره صفاریان

۸،۴،۲ فرهنگ و صنعت در دوره سامانیان

۹,۴,۲ فرهنگ و صنعت در دوره غزنویان
 ۱۰,۴,۲ فرهنگ و صنعت در دوره سلجوقیان
 ۱۱,۴,۲ فرهنگ و صنعت در دوره خوارزمشاهیان
 ۱۲,۴,۲ فرهنگ و صنعت در دوره ایلخانیان
 ۱۳,۴,۲ فرهنگ و صنعت در دوره تیموریان
 منابع

فصل سوم

کنترل، نظارت و بازرسی

۱,۳ مقدمه
 ۲,۳ مدیریت کیفیت و کنترل سوابق؛ زیرساختی جهت بهبود کیفیت
 ۱,۲,۳ مدیریت سوابق؛ روشی برای کاهش خطاهای دریانوردی
 ۲,۲,۳ مدیریت کیفیت و ثبت سوابق مالی
 ۳,۳ نظارت و بازرسی در ایران
 ۱,۳,۳ ابزارها و روش‌های اندازه‌گیری در نظارت و بازرسی
 ۲,۳,۳ ابداع مهر؛ روشی جهت ایمنی و نظارت بر صحت کیفیت و کمیت کالا
 ۳,۳,۳ نظام کنترل و بازرسی دقیق اداری در حکومت‌های ایرانی
 ۴,۳ قابلیت ردیابی در ایران
 ۱,۴,۳ استفاده از الواح گلی برای نوشتن گزارشات عملکرد
 ۲,۴,۳ استفاده از مهر برای تشخیص مالکیت
 ۳,۴,۳ استفاده از نشان مخصوص برای مهارت کارکنان
 منابع

فصل چهارم

علم مقیاس و مقادیر

۱,۴ مقدمه
 ۲,۴ اندازه‌گیری کمیت‌های اقتصادی
 ۳,۴ اندازه‌گیری وزن و مسافت
 ۱,۳,۴ واحد و دستگاه اندازه‌گیری وزن
 ۲,۳,۴ واحد و دستگاه اندازه‌گیری مسافت
 ۴,۴ اندازه‌گیری حرکت و فاصله در نجوم
 ۵,۴ اندازه‌گیری زاویه و فاصله در دریانوردی
 ۶,۴ اندازه‌گیری و سنجش زمان
 ۱,۶,۴ گاهشماری و تقویم ایرانی
 ۱,۱,۶,۴ گاهشمار تمام سنگی ۲۵۰۰-۳۰۰۰ ساله
 ۲,۶,۴ واحدهای زمان سنجی: روز، ماه، سال

فصل پنجم

منابع انسانی در مدیریت کیفیت

۱.۵ مقدمه

۲.۵ نقش رهبری در مدیریت منابع انسانی

۱.۲.۵ ایران؛ منشأ پیدایش اصناف

۲.۲.۵ قانون حمورابی؛ قدیمی‌ترین قانون نوشته جهان

۳.۲.۵ منشور کوروش؛ «اعلامیه حقوق بشر»

۱.۳.۲.۵ متن منشور حقوق بشر اعلام شده به وسیله کوروش کبیر

۴.۲.۵ داریوش؛ پایه‌گذار قانون مدنی

۵.۲.۵ اهمیت قضاوت در زمان هخامنشیان و ساسانیان

۶.۲.۵ حکومت عبدالله بن طاهر؛ دوره طلایی حکومت طاهریان

۷.۲.۵ سامانیان؛ احیاگران فرهنگ و تمدن ایرانی

۸.۲.۵ سیاحت‌نامه؛ آیین جهانگردی در دوره سلجوقی

۳.۵ اهمیت کارکنان در مدیریت منابع انسانی

۱.۳.۵ توجه ایرانیان به حقوق و دستمزد کارکنان

۲.۳.۵ توجه ایرانیان به رفاه و آسایش کارکنان

۳.۳.۵ توجه ایرانیان به سلامت کارکنان

۴.۳.۵ یک روز از زندگی یک کارگر خزانه

۴.۵ نقش آموزش در مدیریت منابع انسانی

۱.۴.۵ توجه ایرانیان باستان به تعلیم و تربیت

۲.۴.۵ نظام آموزشی در دوره هخامنشیان

۳.۴.۵ نظام آموزشی در دوره ساسانیان

۴.۴.۵ نظام آموزشی در دوره سلجوقیان

منابع

فصل ششم

کیفیت در صنعت ایرانیان

۱.۶ مقدمه

۲.۶ ابداع ابزار؛ گامی در جهت تسریع توسعه صنعتی

۱.۲.۶ چرخ؛ مهمترین اختراع در تحول صنعتی

۲.۲.۶ چرخ‌دنده و ماشین‌های آبی و بادی؛ ابزارهایی جهت پیاده‌سازی تولید انبوه و ناب

۳.۲.۶ اثربخشی اهرم جهت کارایی بیشتر و صرف انرژی کمتر

۴.۲.۶ طراحی قرقره و گوه در بهره‌وری از انرژی بهینه

۵.۲.۶ خلاقیت و کیفیت در برش

۱۳۳
۱۳۴
۱۳۸
۱۳۹
۱۳۹
۱۳۰
۱۳۸
۱۳۹
۱۴۰
۱۴۳
۱۴۴
۱۴۶
۱۴۶
۱۴۷
۱۴۹
۱۵۰
۱۵۱
۱۵۵
۱۵۶
۱۵۶
۱۵۹
۱۶۰

۶،۲،۶	ابداع پیل الکتریکی
۷،۲،۶	معرفی برخی از دستگاه‌های خودکار
۳،۶	مهندسی
۱،۳،۶	نقش ایرانیان در علم ریاضی؛ اصلی‌ترین پایه علوم مهندسی
۱،۱،۳،۶	نقش ایرانیان در ابداع و معرفی اعداد
۲،۱،۳،۶	برخی از خدمات و دستاوردهای ایرانیان در زمینه ریاضیات
۳،۱،۳،۶	برخی از خدمات بزرگ ایرانیان در زمینه ریاضیات امروزی جهان
۲،۳،۶	مهندسی کیفیت
۱،۲،۳،۶	بهینه‌سازی در فرآیند
۲،۲،۳،۶	مهندسی قابلیت دوام
۳،۲،۳،۶	سیستم ساماندهی و پاکیزه‌سازی محیط کار توسط ایرانیان
۴،۶	صنایع برجسته ایران
۱،۴،۶	صنعت کشاورزی
۲،۴،۶	صنعت سفال‌سازی
۳،۴،۶	صنعت نساجی
۴،۴،۶	صنعت قالی‌بافی
۵،۴،۶	صنعت استخراج و ذوب فلزات
۶،۴،۶	صنعت لعاب‌کاری
۷،۴،۶	صنعت شیشه‌سازی
۸،۴،۶	صنعت کاغذ و چوب
۵،۶	اولین‌ها در تاریخ جهان
	منابع

فصل هفتم

کیفیت در زندگی ایرانیان

۱۶۴
۱۶۶
۱۶۷
۱۶۷
۱۶۸
۱۶۸
۱۶۹
۱۷۰
۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳

۱،۷	مقدمه
۲،۷	خط؛ مرز میان تاریخ و قبل از تاریخ
۳،۷	توجه ایرانیان به کیفیت و سرعت در حمل و نقل
۱،۳،۷	احداث پست؛ رویکرد ایرانیان برای افزایش سرعت
۲،۳،۷	ایجاد جاده؛ زیرساختی برای توسعه
۳،۳،۷	توجه ایرانیان به وجود امنیت در راه‌های ارتباطی
۴،۳،۷	احداث کانال؛ ابداع ایرانیان در ایجاد ارتباطات دریایی
۵،۳،۷	احداث پل؛ ابتکار ایرانیان برای سهولت ارتباط
۶،۳،۷	اختراع فانوس؛ توسط ایرانیان
۴،۷	توجه ایرانیان به کیفیت آب و چگونگی استفاده از منابع آبی
۱،۴،۷	کیفیت آب

۲,۴,۷ احداث یخچال‌های طبیعی در ایران باستان

۳,۴,۷ قنات: ابتکاری فنی برای جمع‌آوری آب‌های درون زمین

۴,۴,۷ آب‌انبار: مخازن کوچک و بزرگ آب در ایران باستان

۵,۴,۷ نمونه‌ای از دستگاه پالایش آب در چغازنبیل

۵,۷ بادگیر: سیستم خنک‌کننده محیط زندگی

۶,۷ توجه ایرانیان به کیفیت زندگی شهری

۱,۶,۷ احداث اولین سکونتگاه‌های دایمی جهان در ایران

۲,۶,۷ ساختمان‌سازی در ایران

۳,۶,۷ بناهای برجسته ایران

۷,۷ توجه ایرانیان به بهداشت و درمان در کیفیت زندگی

۱,۷,۷ تاریخچه پزشکی در ایران

۲,۷,۷ منزلت پزشکی در ایران باستان

۳,۷,۷ اولین دانشکده پزشکی جهان در ایران

۴,۷,۷ نقش ایرانیان در شناخت و تقسیم و جلوگیری از اشاعه بیماری‌ها

۸,۷ نقش هنر ایرانیان در کیفیت زندگی

۱,۸,۷ شعر

۲,۸,۷ موسیقی

منابع

۱۷۳

۱۷۳

۱۷۵

۱۷۵

۱۷۷

۱۷۸

۱۷۸

۱۸۲

۱۸۳

۱۹۷

۱۹۷

۱۹۸

۱۹۹

۱۹۹

۲۰۲

۲۰۲

۲۰۵

۲۰۸

امروزه با تعریف جامعی که از واژه مدیریت کیفیت ارائه می‌شود، به سهولت می‌توان دریافت که انسان از دیرباز به این مقوله توجه داشته و همواره تلاش می‌نموده تا با استفاده از منابع کمتر، دستاوردهای بیشتر و مناسب‌تری را حاصل نماید. ما می‌دانیم اصولی مانند مشتری‌گرایی، توجه به مشارکت کارکنان و بهبود مستمر از اجزای اساسی مدیریت کیفیت به شمار می‌روند ولی آیا می‌توان تصور نمود که این اصول در زمان خاص مورد توجه انسان قرار گرفته و قبل از آن مهم نبوده است. مگر می‌توان پیشرفت‌های خیره‌کننده انسان را بدون پذیرش مفاهیم بهبود مستمر ممکن دانست، آیا می‌توان اصول شهرنشینی را بدون توجه به جلب مشارکت امکان‌پذیر فرض کرد. این مفاهیم نکاتی هستند که به یک‌باره در زندگی انسان جاری شده باشند بلکه واقعیتی است که زندگی و علم بر آن استوار بوده و پیشرفت‌های انسان در مسیر آن جریان داشته است.

مفاهیم مدیریت کیفیت امروزی، همان یافته‌های انسان است که طی تاریخ در مسیر رشد و بهبود تجربه شده و به خاطر سپرده شده است. پس نمی‌توان تصور کرد که در بستر تاریخ آثاری از این توجه به جای نمانده باشد. روند تحول زندگی انسان با پرداختن به کشاورزی و دامداری آغاز گردید، سپس با توسعه شهرنشینی و زندگی اجتماعی گسترش یافت. بدیهی است که حرد انسان باعث شد تا حتی در همان دوران آغازین نیز تمدن بشری بداعات کشاورزی و اصول شهرسازی را بر پایه‌های اصول مدیریت کیفیت بنا نماید؛ اصولی مانند توجه به انتظارات استفاده‌کننده خانه‌های ساخته‌شده، توجه به مشارکت در امر کشاورزی به جای تولید انفرادی، توجه به فراگیری روش‌های بهتری برای کشاورزی و زندگی بر پایه بهبودی دایم و پایان‌ناپذیر.

سؤالی که همواره ذهن من را مشغول می‌کرد این بود که آیا در تاریخ بشری می‌توان شواهد برجسته‌ای در راستای توجه انسان به مقوله کیفیت بدست آورد. شاید این کنجکاوی باعث شد تا نکات پراکنده‌ای را پیگیری نموده و در جای‌جای کتاب‌های مرتبط با کیفیت و حتی نوشته‌های تاریخی به دنبال سرنخ‌های خیره‌کننده‌ای از توجه انسان بر کیفیت باشم. در حالی که کتاب‌های تاریخی را ورق می‌زدم و نکات یافته شده را کنار هم می‌گذاشتم و اشاره‌های کوچک ارائه شده در کتاب‌های مدیریت و مهندسی کیفیت را جمع‌آوری می‌کردم، متوجه شدم که پروفیسور «جوزف جوران»^۱ در قالب تحقیقی حمایت شده، به کمک تیم‌های متعددی از سراسر جهان کتابی را تحت عنوان «تاریخ مدیریت کیفیت»^۲ تألیف نموده است. اطلاع یافتن از این تحقیق باعث شد تا علاوه بر مطالعه نوشته‌های پیرامون کتاب، در جستجوی نسخه‌ای از آن باشم. پس از تهیه کتاب با علاقه فراوان آن را مطالعه می‌کردم و آنچه را که در پی آن بودم در صفحات این کتاب می‌یافتم.

در مقدمه این کتاب به چگونگی تألیف آن توسط پروفیسور «جوزف جوران» اشاره شده است. برای بیشتر خوانندگان کتاب، پروفیسور «جوزف جوران» شناخته شده است، مردی که نظرات او مدیریت نوین را پایه‌ریزی نمود، کسی که در طول بیش از یکصد سال زندگی خود، نکات کلیدی بسیاری را در زمینه کیفیت بیان نموده است. سفرهای متعدد پروفیسور جوران به کشورهای مختلف او را به این فکر انداخته بود که شواهد توجه انسان به کیفیت را در قالبی گردآوری نماید. به این دلیل پس از کسب حامی مالی، از افراد مختلف در سراسر جهان درخواست نموده بود که شواهدی برجسته مرتبط با کیفیت را در کشور و یا منطقه خود گردآوری نمایند. وی پس از مرور و اصلاح، نتیجه را در قالب این کتاب چاپ نموده است.

با مطالعه این کتاب کنجکاوی من به تدریج شکل دیگری به خود گرفت، وقتی شواهد برجسته‌ای را از تمدن‌های مختلف در خصوص کیفیت یافتم دیگر به دنبال شواهدی از تمدن ایران می‌گشتم ولی هر چه بیشتر صفحات کتاب را ورق می‌زدم کمتر می‌یافتم. در این کتاب تقریباً به همه تمدن‌های کهن پرداخته شده است ولی از تمدن ایران باستان سخنی به میان نیامده بود. پرداختن به تمدن هند، یونان، اسکاندينايو، ایالات متحده، فرانسه و غیره و حتی تمدن بین‌النهرین، بیشتر این خلأ را در ذهن من تقویت می‌کرد که به دنبال تمدن ایران در این کتاب باشم. در ادامه

به فصول کتاب فوق‌الذکر اشاره شده است.

فصول کتاب «تاریخ مدیریت کیفیت» عبارتند از:

- تاریخ مدیریت کیفیت چین قدیم
- مدیریت کیفیت در اسرائیل قدیم
- مدیریت کیفیت در ساخت معابد و تئاترهای یونان باستان
- کیفیت در هند
- کیفیت در اسکاتلند
- مدیریت کیفیت در روم باستان
- تاریخ کیفیت در آلمان
- توسعه کنترل کیفیت در استخراج معدن، فلزکاری (استخراج و ذوب فلزات) و ضرب سکه در جمهوری چک
- کیفیت در ایتالیا
- داستان کیفیت ساعت‌ها
- مثال‌هایی از مدیریت کیفیت در روسیه
- اتحادیه‌ها و ساختمان کلیسای جامع
- کیفیت در فرانسه
- تاریخ مدیریت کیفیت در انگلستان
- مدیریت کیفیت در چکوسلوواکی
- تاریخ مدیریت کیفیت در ژاپن
- تاریخ مدیریت کیفیت در ایالات متحده
- خلاصه، سیر وقایع و پیش‌بینی

شکل ۱ عکس از یک فرش (کار در یک کارگاه شاهنشاهی، تحت نظارت یک نقاش ماهر)

البته در این جستجو نکات کوتاهی نیز مشاهده شد؛ به عنوان مثال در یکی از صفحات کتاب به توجه ایرانیان در ساخت ساعت و یا به آزادی یهودیان توسط کوروش؛ پادشاه ایران، به صورت پاورقی اشاره شده است، همچنین تصویری از یک فرش با نثر فارسی آورده شده که به تمدن هند نسبت داده شده است.

در رابطه با نکاتی از تمدن ایران در این کتاب، هر چه بیشتر جستجو می‌کردم، کمتر توفیق می‌یافتم، این موضوع آزاردهنده بود که از تمدن کهن ایران فقط چند جمله در حد پاورقی و یا حاشیه آورده شده و بسیاری از صفحات به تمدن‌های اخیر مربوط بوده و یا فقط موارد جزئی را در خود جای داده است. این واقعیت که در کتاب «تاریخ مدیریت کیفیت» نامی از تمدن ایرانی نیامده است، هر دلیلی که داشته باشد برای ایرانیان جالب نیست. شاید این اتفاق هم به خاطر بی‌توجهی نسبی ایرانیان دوران معاصر به موضوعات کیفیت باشد، شاید هم باید کسی از ما این مطالب را جمع‌آوری می‌کرد.

در بخش اول این کتاب، ما تلاش کرده‌ایم تا دستاوردهای برجسته ایرانیان را قبل از تاریخ معاصر منعکس نماییم و در بخش دیگری از این کتاب به کیفیت در تاریخ معاصر خواهیم پرداخت. شاید این کتاب فصل گمشده‌ای از کتاب «تاریخ مدیریت کیفیت» پروفیسور جوران است که روزی می‌بایست نگاشته می‌شد.

تاریخ ایران مؤید آن است که این کشور علاوه بر آنکه از جغرافیای منحصر به فردی برخوردار است و طبیعت آن تقریباً بی‌همتاست، اقوامی که در طول تاریخ نیز در این کشور سکنی گزیده و اکنون نیز بخشی از آن را تشکیل می‌دهند، مبدأ بسیاری از نوآوری‌ها در علم و فرهنگ تاریخ بشریت بوده‌اند. بنا به نظر بسیاری از تاریخ‌شناسان جهان، تمدن ایران بسیار فراتر از مرز جغرافیای فعلی است و این کشور سهم بسزایی در تاریخ تمدن جهان دارد. در کشوری که چندین هزار سال قبل، از صنعت منحصر بفردی برخوردار بوده، پایه‌های کشاورزی و اهلی کردن حیوانات و تشکیل اولین شهرها را در خود جای داده، اصول محاسبات و اندازه‌شناسی را ایجاد نموده، فنون مختلف صنعت اعم از ریخته‌گری و قالب‌سازی را متحول نموده، به نقش نیروی انسانی در توسعه امور پرداخته و به کیفیت زندگی توجه داشته است، چگونه می‌توان نقش قابل توجه در تاریخ مدیریت کیفیت نداشته باشد.

در این مسیر تصمیم گرفتم تا در حد توانایی خود گامی هر چند کوچک در این زمینه بردارم، دو تن از مهندسان مقطع کارشناسی ارشد رشته مهندسی صنایع، خانم‌ها فهیمه خوش‌سلیقه بافتی و راهله ندافیون نیز مرا در این مسیر همراهی نمودند. آنچه اکنون پیش روی شماست نتیجه چندین سفر و مطالعه بیش از یکصد و پنجاه کتابی است که توسط محققان و مؤلفان پیشین در زمینه تاریخ ایران نگاشته شده است.

مطالب جمع‌آوری شده در فصول مختلفی گردآوری شده‌اند، در فصل اول کتاب به مرور مختصری از تاریخ کیفیت در جهان پرداخته شده است. در فصل دوم کتاب به تاریخ تمدن ایران پرداخته‌ایم چرا که مرزهای ایران در طول تاریخ به طور مداوم تغییر نموده است، آنچه را که جمع‌آوری نموده و منعکس کرده‌ایم، در دوران خود درون مرزهای ایران اتفاق افتاده‌اند. در فصل سوم به موضوع کنترل، نظارت و بازرسی اشاره شده است. در فصل چهارم، با عنوان علم مقیاس و مقادیر، به نگرش استانداردسازی و اندازه‌گیری پرداخته‌ایم، جمله‌ای متداول نیز این اهمیت را این چنین بازگو می‌کند: اگر نتوانیم اندازه‌گیری کنیم، نمی‌توانیم کنترل کنیم، اگر نتوانیم کنترل کنیم، نمی‌توانیم مدیریت کنیم و اگر نتوانیم مدیریت کنیم، نمی‌توانیم کارها را بهبود دهیم. در فصل پنجم به مدیریت منابع انسانی که نقش مهمی در مدیریت کیفیت دارد پرداخته‌ایم. این فصل شامل موضوعات رهبری، اهمیت کارکنان، توجه به آموزش و حقوق کارکنان است. در فصل ششم به کیفیت در صنعت ایران پرداخته‌ایم و به موضوعاتی مانند ابداع ابزار، اهمیت ریاضیات و نقش آن در مهندسی، توجه ایرانیان به مهندسی کیفیت در مواردی مانند بهینه‌سازی، قابلیت‌دوام و به کارگیری اصول ساماندهی محیط، اشاره شده است و در خاتمه برخی صنایع که در ایران دارای رونق بوده و ایرانیان پایه‌گذار آن بوده‌اند، معرفی شده است. در خاتمه کتاب (فصل هفتم)، موضوع کیفیت در زندگی را مورد بررسی قرار داده‌ایم. در این فصل به مسائلی مانند شهرسازی، حمل و نقل، بهداشت و درمان و غیره پرداخته شده است.

مطمئن هستم که این فقط نقطه شروعی است که باید به مرور کامل گردد، لذا از تمامی خوانندگان کتاب تقاضا دارم تا در صورتی که آنها نیز نکات برجسته‌ای را در خصوص مهندسی و مدیریت کیفیت در تاریخ ایران شناسایی نموده‌اند، از طریق آدرس اینترنتی a.saghaei@srbiau.ac.ir منعکس نمایند تا در تجدیدنظرهای آتی کتاب مورد استفاده قرار گیرد.

بر خود لازم می‌دانم تا علاوه بر تشکر نمودن از اعضای هیأت مدیره انجمن مدیریت کیفیت ایران و خانه کیفیت تهران (THQ) از جناب آقای مهندس بهنام قیاسوند برای همکاری بی دریغ ایشان، جناب آقای روزبه حسین آبادی برای طراحی جلد و ساختار کتاب و جناب آقای علی کاظمی برای صفحه آرایی و سرکار خانم رویا غلامعلی‌پور حیدری جهت انجام سایر هماهنگی‌ها تشکر نمایم.

ناگفته پیداست که تهیه این مجموعه از کم و کاستی و خطاهایی برخوردار است. تقاضا دارم آنچه را که از نقصان در کتاب مشاهده می‌نمایید بر بی‌توجهی اینجانب تلقی کنید در مقابل بدانیم که زیبایی‌های برجسته این گونه کتاب‌ها به این دلیل است که پا بر شانه‌های تحقیقات قبل از خود گذاشته است، پس در خصوص نکات قابل توجه کتاب، محققان پیشین را تحسین کنید و بر ایرانی بودن خود افتخار نمایید. امیدواریم این نوشته‌ها کمک کند تا تاریخ خود را به یادآوریم و با الهام از آن برای آبادانی ایران، بیش از آنچه هست تلاش کنیم.

دکتر عباس سقایی